

Què s'ha dit?

8

Jornades Europa i Món Local

Organitzades per la Diputació de Barcelona
i l'Institut de Ciències Polítiques i Socials

Flor de Maig, 24 i 25 de gener de 2002

QUÈ S'HA DIT, 8

JORNADES EUROPA I MÓN LOCAL

ORGANITZADES PER LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA
I L'INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTIQUES I SOCIALS

FLOR DE MAIG, 24 I 25 DE GENER DE 2002

Què s'ha dit? té com a objectiu difondre els continguts d'actes (jornades, seminaris, simposis, taules rodones, etc.) d'interès per al món local.

El contingut del dossier ha estat elaborat per Mariona Tomàs.
Algunes de les ponències es poden descarregar de la web de les Jornades Europa i Món Local: www.diba.es/eml.

*Si esteu interessats a rebre més informació,
poseu-vos en contacte amb el CIL:*

ofm.cil@diba.es
Tel. 934 020 709

© Diputació de Barcelona
Juliol de 2002

Disseny de la coberta: Estudi Accent
Producció: Institut d'Edicions de la
Diputació de Barcelona
Impressió: Gràfiques Gutenberg
Dipòsit legal: B-29922-2002

Edició no venal

S'HA DIT

En un context d'alta fragmentació institucional, cal un lideratge local públic fort, per superar els problemes de transparència i d'assumpció de responsabilitats

Una manera de millorar el sistema electoral local seria que els electors poguessin marcar preferències en l'ordre de les llistes

Les reformes laboristes en l'àmbit local s'orienten cap a tres línies d'actuació: reformar el sistema electoral, canviar les estructures polítiques locals i afavorir la participació ciutadana

Si mirem al nostre voltant, veurem que darrerament altres països europeus com ara Itàlia o Alemanya han revisat les seves estructures polítiques locals. En el cas espanyol, cal fer un balanç de com funciona el govern local i pensar en possibles reformes

En el context de l'Europa actual, s'ha interpretat la noció de subsidiarietat com un instrument de descentralització en profunditat i d'implicació dels poders locals i territorials en el procés europeu

En el context de la construcció europea, la nova definició de la ciutadania s'ha de fer des de l'àmbit subestatal i supraestatal perquè són les dues realitats més dinàmiques

El nou model de participació proposa passar del municipi de serveis als ciutadans al municipi de serveis amb els ciutadans

La democràcia, en el futur immediat, haurà d'estar preparada per donar resposta a les persones que ja no es conformen únicament amb la possibilitat de participar en l'elecció dels governants i que volen assolir un paper més actiu

Les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC) poden servir per consolidar xarxes plurals de prestació de serveis, amb la interrelació de tots els actors socials, econòmics i polítics

---

SUMARI

Programa	7
Introducció	9
Conferència inaugural A càrrec de Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona	11
SÍNTESI DE CONTINGUTS	14
1. Tendències actuals en el model organitzatiu de l'Estat	15
2. Democràcia i sistema electoral	18
3. L'articulació del principi de subsidiarietat	22
4. Qualitat democràtica: el repte de la participació ciutadana	26
El rol de les ciutats en la construcció europea A càrrec de Jos Chabert, president del Comitè de les Regions, Unió Europea	31
Cloenda A càrrec d'Ernest Maragall, regidor de Presidència i Hisenda, Ajuntament de Barcelona	33

PROGRAMA

Dijous 24 de gener de 2002

- 10 h Benvinguda
Excm. Sr. Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona
- 10.30 h Conferència inaugural: «Ciutadania i la Carta dels drets fonamentals dels europeus»
Excm. Sr. Enrique Barón, diputat al Parlament Europeu
- 11.30 h Descans
- 12 h Primera sessió: «Tendències actuals en el model organitzatiu de l'Estat»
Dr. Vincent Hoffmann-Martinot, director d'investigació del CNRS i catedràtic de Ciència política de la Universitat de Bordeus, França
Sr. Andreas Schieder, president de la Comissió d'Affers Europeus de l'Ajuntament de Viena, Àustria, i diputat al Parlament provincial
Sr. Jean-Jacques Schilt, alcalde de Lausana, Suïssa
Moderador: **Ihm. Sr. Jesús Maestro**, vicepresident tercer de la Diputació de Barcelona
- 14 h Dinar
- 16 h Segona sessió: «Democràcia i sistema electoral»
Dr. Mario Caciagli, catedràtic de Ciència política de la Universitat de Florència, Itàlia
Ihm. Sr. Javier Torres Vela, president del Parlament d'Andalusia
Dr. Gerry Stoker, catedràtic de Ciència política de la Universitat de Manchester, Regne Unit
Moderador: **Excm. Sr. Isidre Molas**, senador, catedràtic de Dret constitucional de la Universitat Autònoma de Barcelona i patró de l'ICPS

Divendres 25 de gener de 2002

- 9.30 h Tercera sessió: «L'articulació del principi de subsidiarietat»
Sra. Mercedes Bresó, presidenta de la província de Torino, Itàlia, membre del Comitè de les Regions, Unió Europea

---

Dr. Joan Botella, catedràtic de Ciència política de la Universitat Autònoma de Barcelona i patró de l'ICPS

Dr. Jordi Borja, director del Màster «La ciutat: polítiques, projectes i gestió», Universitat de Barcelona

Moderador: **Ihm. Sr. Josep Pérez Moya**, vicepresident segon de la Diputació de Barcelona

11.30 h Descans

12 h Quarta sessió: «Qualitat democràtica: el repte de la participació ciutadana»

Ihm. Sr. Pere Alcober, regidor de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona i president delegat de Flor de Maig, Diputació de Barcelona

Dr. Jordi Sànchez, director de la Fundació Jaume Bofill

Dr. Joan Subirats, catedràtic de Ciència política de la Universitat Autònoma de Barcelona i patró de l'ICPS

Moderadora: **Sra. Dolors Renau**, cap del Gabinet d'Integració Europea i Solidaritat, Diputació de Barcelona

14 h Dinar

16 h Conclusions

Ihm. Sr. Josep Montilla, vicepresident primer de la Diputació de Barcelona

16.30 h Sessió de cloenda: «El rol de les ciutats en la construcció europea»

Sr. Jos Chabert, president del Comitè de les Regions, Unió Europea

18 h Cloenda

Excm. Sr. Ernest Maragall, regidor de Presidència i Hisenda, Ajuntament de Barcelona

---

INTRODUCCIÓ

En els darrers anys s'han anat accentuant els processos de descentralització a la major part de països europeus i s'ha consolidat la idea que la Unió Europea ha d'estar basada en el principi de subsidiarietat. Però ¿aquesta descentralització arriba realment fins al món local? ¿És el nivell més proper al ciutadà el que s'enforteix? ¿O bé els processos de descentralització només es fan a escala regional i són les regions les que s'enforteixen a costa dels municipis?

És cert que la major part de discussions sobre la construcció de la Unió Europea es basen en la dicotomia regions-Estats, sense aprofundir en el paper que han de tenir els municipis en aquesta construcció. Però els municipis no volen restar al marge d'Europa. Les grans ciutats tenen els recursos per exercir la seva influència. Però ¿quines estratègies han de posar en pràctica els municipis mitjans i petits? I ¿quins mitjans necessiten per dur-les a terme?

En un món globalitzat i interconnectat, l'àmbit local pren encara més força. Els ciutadans necessiten un espai proper fort i amb recursos per assegurar l'estat de benestar. Un món local que permeti i fomenti la participació activa, amb unes normes i unes lleis adequades a les seves necessitats.

Amb l'objectiu de debatre aquests temes, representants polítics i acadèmics dels principals països europeus on es duu a terme aquest procés se citen a Flor de Maig el 24 i 25 de gener de 2002.

CONFERÈNCIA INAUGURAL

La ràpida habituació de la nostra ciutadania a la circulació de l'euro com a moneda d'ús diari ha desmentit qualsevol prejudici euroescèptic que encara pogués quedar. Explicar en què consisteix la integració europea és ben senzill quan la gent maneja la nova moneda a diari. Amb una realitat tan palpable com aquesta, tothom s'adona que Europa és aquí, que Europa som nosaltres.

Però l'Europa unida no és un mer tràmit administratiu, una simple reorganització burocràtica. L'Europa unida no serà res important si no l'omplim de sentit, si no l'omplim de valors. I ara, precisament ara, aprofitant l'eufòria i la popularitat de l'euro, és el moment idoni per donar una bona empenta a aquesta nova concepció. Volem una Unió Europea que es caracteritzi per la participació ciutadana en la construcció de la democràcia, volem una Europa social, oberta i avançada, una Europa que consolidi i projecti els valors de la llibertat i el progrés, de la solidaritat i el respecte mutu, de la sostenibilitat.

I convé subratllar que Europa comença a construir-se als municipis. En aquest sentit, és prou significatiu el fet que els ciutadans estrangers comunitaris tinguin dret de vot en les eleccions municipals. Això és lògic. Al cap i a la fi, la història d'Europa és, en bona mesura, la història de les seves ciutats. Des de l'antiguitat grecoromana i l'edat mitjana, en tot el territori europeu s'ha anat teixint una àmplia xarxa de ciutats que ha perviscut per sobre dels Estats i les nacions que s'han succeït en la variable fesomia geopolítica del continent. Crec que, sovint, les ciutats han unit la gent més que no pas les nacions. I això segueix sent així perquè la part fonamental de la convivència es realitza, es materialitza de debò, a l'espai urbà, a l'espai públic.

Per això, els pobles i les ciutats tenen molt a dir en el projecte en curs de convertir Europa en una poderosa entitat política destinada a recuperar el paper principal i capdavanter del Vell Continent en la història del progrés. Un projecte, a més, que s'està fent realitat en una conjuntura en què les ciutats veuen transformar-se el seu paper i la seva personalitat tradicionals. Entrem en un món de centres urbans múltiples, que s'interrelacionen mitjançant xarxes de tota mena, xarxes polítiques, econòmiques i culturals, xarxes que es caracteritzen per la mobilitat de les persones i la circulació a gran velocitat d'una gran quantitat d'informació, gràcies a l'alt grau tecnològic que hem assolit.

És evident que, en aquesta intensa i accelerada renovació social, cultural i tecnològica que vivim, els pobles i les ciutats tenen una capacitat d'adaptació superior, perquè són la instància que té els reflexos més desperts i en alerta davant els esdeveniments de cada dia, el lloc en què es produeix la primera resposta als reptes de la societat del futur que ja es fa realitat.

I, dins d'aquests reptes, un dels més importants serà sens dubte dissenyar i aplicar polítiques de cohesió social i d'integració de la immigració, una qüestió que no és possible abordar sense tenir en compte el govern local.

Però, per respondre a aquests reptes, el món local ha de disposar de mitjans i recursos suficients i d'un cert protagonisme institucional. Una Europa cohesionada, solidària, emprenedora i sostenible no es pot fer realitat sense un poder local fort. Fixem-nos que països avançats en el camp del progrés i la qualitat de vida, com ara Holanda o els països nòrdics, concedeixen un gran protagonisme al sector local en totes les àrees de gestió pública, amb percentatges superiors al trenta per cent de la despesa pública destinats al govern local, ben lluny de l'escarransit tretze per cent que tenim, per exemple, a Espanya. Cal doblar els pressupostos de les administracions locals: això és evident i no em cansaré de repetir-ho.

Hem de ser pràctics i eficients per poder oferir a totes les persones, visquin on visquin, en pobles o en ciutats, els mateixos serveis, serveis de qualitat. Hem de fer arribar el benestar a tothom, sense distincions. I això, a Europa, s'aconsegueix amb subsidiarietat. I s'aconsegueix també fomentant i afavorint la participació dels ciutadans i ciutadanes en el mateix govern. Hem de treballar perquè, ara que tothom té euros a les butxaques, ara que tothom toca Europa amb els dits, es generi també un sentiment d'integració, un veritable sentiment de comunitat d'abast europeu, compatible, per descomptat, amb les altres identitats nacionals o locals.

Si sabem fer percebre els avantatges de sentir-se europeu, de la riquesa plural d'una ciutadania que cada cop entén menys de fronteres, l'Europa unida que tot just ha agafat una embranzida decisiva, podrà encarar la seva entrada en el segle XXI amb les millors expectatives. Els animo a treballar, reflexionar i discutir animadament durant aquests dos dies d'estada a Barcelona per contribuir a proporcionar noves eines i noves idees en aquest camí esperançador.

Manuel Royes
President de la Diputació de Barcelona

SÍNTESI DE CONTINGUTS

---

1. TENDÈNCIES ACTUALS EN EL MODEL ORGANITZATIU DE L'ESTAT

Actualment, hi ha processos de reforma a Europa i es tendeix cap a una convergència dels models de govern local

Les línies que s'apunten són: la descentralització, la reducció de la fragmentació institucional i la revitalització de la democràcia local.

El lideratge dels alcaldes sembla clau per assolir aquests objectius

Models d'organització de l'Estat

El final del segle XX ha marcat una ruptura en l'evolució dels sistemes de govern local, ja que la majoria dels estats europeus els revisen amb l'objectiu d'assolir noves formes de legitimitat. Durant els anys seixanta, va haver-hi una tendència general als països europeus (excepte la Gran Bretanya i Suïssa) cap a la descentralització de les estructures politicoadministratives. Els models d'organització de l'Estat resultants, i també dels governs locals, provenen de dues tradicions institucionals i de dues maneres de concebre l'Estat: la tradició francesa i la tradició alemanya.

Els municipis tenen un alt grau d'autonomia, però hi ha una elevada diversitat i fragmentació municipal

---

A França, el procés de centralització durant uns quants segles de monarquia i culminant amb la Revolució Francesa i Napoleó, està íntimament lligat a la concepció francesa de nació i d'Estat nació. L'Estat unitari i centralitzat garantia la igualtat dels ciutadans davant la llei i assegurava la unitat del

país mitjançant un repartiment territorial de funcions entre els diversos representants de l'Estat. Al segle XIX, aquesta lògica es va estendre a nombrosos estats europeus (Espanya, Portugal, Itàlia, Grècia, Bèlgica i els Països Baixos), que encara en conserven alguna característica.

Durant el segle XIX, el model francès d'Estat unitari i centralitzat va influir la resta de països europeus

---

Durant força temps, França també va representar per als alemanys un model d'organització unitari i modern. Tanmateix, la legitimitat de l'organització estatal centralitzada fou totalment desacreditada pel nazisme, la qual cosa va provocar que a l'hora d'organitzar l'Estat a partir del 1945, el model s'inspirés en un altre principi: el federalisme. Així, durant la segona meitat del segle XX, el model alemany es va prendre com a referència per definir l'estructura territorial de molts països, mentre que el model francès quedava caduc i el mateix Estat francès empenia reformes cap a la descentralització.

El model alemany de descentralització garanteix tres característiques constitutives de l'autonomia local: la llibertat, la participació ciutadana i l'eficàcia en la gestió. En primer lloc, el federalisme cooperatiu assegura la llibertat d'actuació de les administracions territorials. En segon lloc, la combinació de mecanismes de democràcia representativa amb mecanismes de democràcia directa promou la participació dels ciutadans. Finalment, les tècniques de gestió administrativa dels àmbits territorials, l'intercanvi d'experiències i la voluntat innovadora dels governs locals asseguren l'eficiència administrativa.

¿Cap a una convergència de models?

Actualment, observem diversos fenòmens, entre els quals destaquen una major importància dels governs perifèrics, traduïda en els processos de descentralització a molts països d'Europa: França, Itàlia, Espanya, Bèlgica, etc. Aquest fet comporta canvis en el rol dels governs centrals (menys presència) i en la naturalesa de l'Estat (menys Estat i més estratègic). Alhora, fomenta l'aparició d'escenaris més complexos i més fragmentats d'articulació de polítiques públiques.

A partir de la segona meitat del segle
xx, el model federal d'Alemanya es
pren com a referència

De fet, la majoria de països es troben amb reptes similars, com ara l'adaptació del sistema fiscal de manera territorialment diferenciada, la introducció de mecanismes àgils de cooperació intergovernamental, o

la transferència de funcions a les comunitats territorials sense generar desigualtats.

Aquesta coincidència d'objectius ens fa considerar la hipòtesi d'una convergència de models de govern local a Europa. Les noves tendències d'organització local se centren en tres principis: més descentralització, menys fragmentació institucional i més democràcia local.

En primer lloc, amb relació a la descentralització, s'apunta la tendència d'accentuar la divisió de poders i reduir la jerarquia entre els diversos àmbits, afavorint l'autonomia dels governs locals.

Suïssa té tres àmbits de govern

(Confederació, cantons i municipis).

Es tracta d'un Estat molt heterogeni

En segon lloc, s'observa que a la majoria de països europeus hi ha una alta fragmentació institucional, produïda per la multiplicitat d'administracions, la sectorialització de les polítiques públiques i l'aplicació de nombrosos programes de privatització. En aquest context, cal un lideratge local públic fort per superar els problemes de transparència i d'assumpció de responsabilitats. Els alcaldes tenen un paper clau com a líders de projectes, conciliadors d'interessos i mediadors de conflictes. Les diverses reformes locals que es duen a terme a Europa tenen l'objectiu de dotar de més legitimitat els alcaldes perquè puguin assumir aquest lideratge (com ara a la Gran Bretanya i Itàlia).

Finalment, un mecanisme per revitalitzar la democràcia local és la introducció de

---

l'elecció directa de l'alcalde, que afavoriria una relació més forta entre governants i governats. Tanmateix, aquesta mesura influiria sobretot en el rol dels partits polítics i la competència electoral.

El cas suís

Suïssa té tres àmbits de govern: la Confederació, els cantons i els municipis.

L'Estat suís és molt heterogeni, amb moltes diferències entre els diversos cantons i municipis (per població, extensió, desenvolupament econòmic, cultura, etc.). La constitució de Suïssa com a Estat federal es remet al 1848. Actualment, es debat la integració de Suïssa a la Unió Europea, però no hi ha consens. De moment, es vol mantenir una relació d'acords bilaterals i deixar de banda una possible integració.

Els cantons tenen moltes competències, tot i que hi ha hagut una tendència centralitzadora cap a la Confederació en matèria econòmica i social

---

Segons l'article 3 de la Constitució federal, la Confederació Helvètica té fonamentalment la competència d'atribució de tasques delegades. Només pot legislar, per tant, sobre aquelles àrees que li són assignades per la Constitució. En aquest model, la relació i la cooperació amb els cantons i els municipis és molt important per a un bon funciona-

ment. Actualment, hi ha vint-i-tres cantons i tres semicantons. Els cantons són sobirans i exerceixen les seves funcions sobre totes les competències que no estiguin transferides a la Confederació (sanitat, educació, justícia, etc.). Els cantons són un exemple de l'aplicació pràctica del principi de subsidiarietat promogut per la Unió Europea. En matèria econòmica i social, durant els anys noranta s'han produït tres tendències bàsiques: centralització, privatització i liberalització. Aquestes tendències han provocat a tots els cantons un augment de la complexitat competencial i problemes financers importants.

El model alemany de descentralització assegura la llibertat, la participació ciutadana i l'eficàcia en la gestió en l'àmbit local

---

Els municipis són la unitat administrativa bàsica del sistema per la seva proximitat a la ciutadania i per la seva antiguitat. El sistema municipal és extremament complex: n'hi ha molts (2.879) i molt petits (el 55% tenen menys de mil habitants). Gaudixen d'un alt grau d'autonomia, tot i que hi ha molta diferència entre els municipis. A més a més, els cantons tenen competències en la delimitació dels límits municipals. De fet, les fusions dels municipis i dels cantons són un tema de debat continuat. Actualment hi ha una Conferència tripartida per tractar problemes d'interès comú.

---

2. DEMOCRÀCIA I SISTEMA ELECTORAL

Una possibilitat de millora del sistema electoral local a Espanya seria el vot preferencial i la disminució del llinar electoral

El sistema electoral local es caracteritza per quatre trets: creixent personalització de la política, poca transparència en pactes electorals i postelectorals, desinterès dels ciutadans vers els partits polítics, i clara tendència presidencialista

La proposta socialista defensa l'elecció directa de l'alcalde a doble volta per a tots els municipis. També cal reforçar la separació de poders entre les funcions normatives i la gestió dels ajuntaments

L'elecció directa de l'alcalde

El sistema electoral té un pes essencial en el funcionament general del sistema polític. En el moment de dissenyar un sistema electoral, cal veure de quina concepció de la democràcia es parteix i quins valors es volen potenciar: representació/participació o delegació/governabilitat.

L'objectiu de les reformes a Itàlia, Alemanya i Àustria ha estat potenciar el paper de l'alcalde i afavorir la governabilitat dels governs locals

---

Si es pensa en una democràcia del poble, és a dir, en la participació dels ciutadans en la presa de decisions, el sistema electoral que millor respon a aquesta demanda és un sistema proporcional. En canvi, si s'entén que la democràcia és per al poble, el sistema electoral tendirà cap a un sistema que afavoreixi la identificació amb els representants i una major transparència (sistema majoritari).

En diversos països (Itàlia, Alemanya i Àustria) s'opta pel segon principi (democràcia per al poble) a través de la introducció de l'elecció directa de l'alcalde i del seu reforçament davant els regidors i els partits polítics locals. Es creu que aquesta mesura afavorirà així la governabilitat dels municipis.

No obstant això, cada sistema electoral funciona de manera diferent segons el context polític i el període històric en què es defineix. A més a més, el mateix sistema electoral pot produir efectes diferents en països diferents. De fet, fins i tot pot provocar efectes diferents en el mateix país en circumstàncies o períodes de temps diversos. El sistema electoral pot produir efectes volguts i també efectes no desitjats.

Abans del 1993, Itàlia tenia un sistema electoral proporcional. L'alcalde era considerat un *primus inter pares*, mentre que els *assessori* (tinents d'alcalde) tenien molt poder. Les reformes a Itàlia han introduït el sistema electoral majoritari per tal d'afeblir el domini dels partits polítics

---

sobre la vida política local i sobre la durada dels governs, diferenciant entre els municipis de menys de 15.000 habitants i els de més de 15.000. També s'ha establert un sistema d'elecció directa de l'alcalde o del cap de l'executiu, que ha permès guanyar en visibilitat i estabilitat, i ha promogut l'alternança de coalicions de govern. La figura de l'alcalde ha sortit reforçada per sobre del ple i els tinentes d'alcalde, i així ha guanyat un lideratge que abans no tenia.

Alemanya i Àustria també han introduït l'elecció directa de l'alcalde en la majoria dels *länds*. L'objectiu de les reformes era afeblir el paper dels partits polítics en alguns plens i atorgar més poder discrecional als alcaldes elegits directament. Dues conseqüències d'aquesta mesura han estat la personalització de la lluita electoral i que els municipis tendeixin a adoptar governs de tipus presidencialista.

Després d'un període de govern conservador, el nou laborisme britànic vol recuperar la legitimitat del govern local i la confiança dels ciutadans vers els representants polítics

---

A Espanya, es va optar pel sistema proporcional per a l'elecció dels regidors (a través de la llei d'Hondt), que afavoreix el principi de la representació. Per tant, aquest sistema hauria d'estimular la participació dels ciutadans i permetre una relació entre electors i elegits. Tanmateix, hi ha altres elements del sistema electoral que dificulten aquesta relació.

Una manera de millorar el sistema electoral local podria ser que els electors poguessin marcar preferències en l'ordre de les llistes. D'aquesta manera es podria augmentar la participació electoral, tot i que potser afavoriria una relació clientelar entre electes i ciutadans (com ha succeït en el cas italià). Una altra proposta seria disminuir la barrera electoral del 5 al 3%, ampliant la representació institucional de les forces minoritàries. Així, la representativitat augmentaria, però alhora podria implicar una fragmentació més gran.

El New Labour vol enfortir el paper de l'àmbit local a Anglaterra

---

Les propostes del Govern laborista britànic

Després del domini tory (conservador) del 1979 al 1997, un dels objectius principals del New Labour (nou laborisme) és recuperar la vitalitat democràtica del govern local. Tal com emfasitza en el seu programa per al període 1997-2001, cal recuperar la confiança dels ciutadans en els representants polítics, confiança perduda després d'una sèrie de reformes i canvis en l'àmbit local. Els ciutadans britànics demostren tenir molt poc interès en la política, tal com ho demostra el percentatge de participació electoral (de prop del 40%, a la cua d'Europa). A més, hi ha un sentiment generalitzat sobre la poca legitimitat del paper que tenen els municipis en la política nacional i en la resolució de problemes.

El Govern laborista ha impulsat una sèrie d'estudis i de propostes (*white papers*) per millorar el govern local. Les reformes la-

---

boristes en l'àmbit local s'orienten cap a tres línies d'actuació: reformar el sistema electoral, canviar les estructures polítiques locals i afavorir la participació ciutadana.

Un possible canvi del sistema electoral estaria encaminat a enfortir el paper de l'alcalde, ja que el model actual no en reconeix la importància. La idea de fons és canviar no tan sols el funcionament de les estructures polítiques locals, sinó també la manera de pensar. Es vol intentar potenciar un model de democràcia en què els ciutadans se sentin implicats en la política local i hi hagi mecanismes de participació ciutadana adequats. Es proposen diversos mètodes de consulta i de deliberació per animar els ciutadans a recuperar la confiança en els afers públics.

Un dels canvis proposats és enfortir el rol de l'alcalde. Segons Stoker, es tracta d'una proposta amb avantatges i inconvenients. Un aspecte positiu és afrontar amb més força el repte de la nova governabilitat local, ja que un alcalde més fort pot governar amb més eficàcia. L'aspecte negatiu pot ser una concentració de poder que derivi en corrupció o que representi una amenaça per resoldre els problemes de fons del govern local.

Cal pensar si l'augment de la mobilitat de les persones ha fet minvar la identificació d'aquestes amb el municipi

---

Una altra reflexió de caire diferent s'adreça al paper dels municipis actualment i al sentiment de pertinença vers aquests. De fet, ens podríem replantejar el sentit de la localitat, ja que actualment els espais de

treball, oci i residència es distribueixen sovint en diversos municipis. ¿Quina és la nostra identificació amb el municipi, tenint en compte que augmenta la mobilitat diària? Caldria analitzar si això suposa una menor identificació amb el municipi i la política local, o si no hi influeix.

Millorar la qualitat de la democràcia local a Espanya

Ja han passat gairebé vint-i-cinc anys des de l'aprovació de la Constitució espanyola i la celebració de les primeres eleccions locals. Durant aquest temps, tant l'estat autonòmic com la construcció europea s'ha anat desenvolupant. Per tant, és un bon moment per avaluar la qualitat de la democràcia espanyola, especialment en l'àmbit local.

Després de vint-i-cinc anys de funcionament de govern local a Espanya, és el moment de pensar en la reforma del sistema electoral

---

Si mirem al nostre voltant, veurem que darrerament altres països europeus com ara Itàlia o Alemanya han revisat les seves estructures polítiques locals. En el cas espanyol, cal fer un balanç de com funciona el govern local i pensar en possibles reformes. De fet, en els darrers anys hi ha hagut veus que reclamen un major poder per l'àmbit local i la necessitat de canviar el sistema electoral. Per exemple, la Federació Espanyola de Municipis i Províncies ha impulsat el Pacte local per tal de demanar al Govern canvis en la Llei de bases de règim local i recuperar el protagonisme del govern local.

El sistema electoral local d'Espanya es podria definir per quatre característiques que ens fan pensar que una reforma és necessària. En primer lloc, una creixent personalització de la política, seguint la tendència de la resta de societats democràtiques. Les causes d'aquest fenomen són múltiples, com ara la disminució de les diferències ideològiques o el poder dels mitjans audiovisuals. A la pràctica, això provoca que a les eleccions municipals el cap de llista tingui un pes rellevant. En segon lloc, hi ha poca transparència a l'hora de fer pactes electorals i postelectorals o de constituir coalicions governamentals. Això genera que els electors tinguin la sensació que els partits polítics actuen al marge de la voluntat popular.

En tercer lloc, hi ha una desconfiança i desinterès dels ciutadans vers els partits polítics, que són considerats com a defensors dels interessos propis i no dels ciutadans. Malgrat tot, la ciutadania espanyola expressa una adhesió al sistema democràtic, tal com demostren les enquestes. Finalment, les eleccions locals es regeixen pel mateix sistema electoral que el Congrés, amb un sistema parlamentari, però amb una tendència presidencialista. No obstant

això, hi ha algunes diferències remarcables. Per exemple, el govern municipal ha d'estar format exclusivament per regidors electes, mentre que no succeeix així en l'Estat i les comunitats autònomes.

¿Quin sistema electoral podria millorar la qualitat de la democràcia local? El PSOE va presentar l'any 1998 una proposta de reforma electoral basada en l'elecció directa de l'alcalde, amb l'objectiu d'afavorir la governabilitat. L'elecció seria a doble volta (si no hi ha majoria absoluta), i passarien a la segona volta aquells candidats que haguessin obtingut un 15% dels vots en la primera. Les votacions per a alcalde i per a regidors es farien en llistes separades; les llistes vinculades a qui surti escollit alcalde tindrien una prima electoral del 50%+1 dels regidors. La reforma s'aplicaria a tots els municipis, sense distingir el nombre d'habitants.

A més a més, es fa també una proposta de reforma de l'estructura orgànica dels ajuntaments cap a una millor separació de les funcions normatives i de control (ple) de les funcions de gestió (alcalde-comissió de govern). Hi ha altres aspectes que es podrien retocar, però en tot cas s'hauria de fer de manera consensuada.

---

3. L'ARTICULACIÓ DEL PRINCIPI DE SUBSIDIARIETAT

La majoria accepta el principi de subsidiarietat com a tal, però la seva aplicació pràctica causa conflictes entre els diversos àmbits de govern

La subsidiarietat s'ha interpretat en la construcció europea com una descentralització en profunditat de la Comissió a àmbits inferiors de govern

Els estats han reforçat el seu paper, i els actors privats han trobat els seus mecanismes per defensar els seus interessos. En canvi, la ciutadania europea ha quedat al marge de la presa de decisions

La noció de subsidiarietat

La noció de subsidiarietat s'ha difós en els darrers anys, tot i que es tracta d'un concepte molt ambigu. L'origen del principi de subsidiarietat es troba a Bèlgica, al final del segle XIX, en el si del sindicalisme catòlic, per tal de diferenciar la frontera entre l'Estat i la societat, entre acció política i intervenció social.

Per generar una ciutadania europea,
cal reconèixer la importància
de l'àmbit local i involucrar-hi
les institucions europees

En el context de l'Europa actual, s'ha interpretat la noció de subsidiarietat com un instrument de descentralització en profunditat i d'implicació dels poders locals i territorials en el procés europeu. Es tracta més d'un esforç de voluntarisme que no d'una realitat jurídica i institucional, ja que la idea de fons és aconseguir que allò que puguin fer àmbits inferiors a la Comissió no ho faci

Brussel·les, però sense que això estigui estipulat per cap llei. Ens trobem, doncs, amb una reconversió territorial de la vella noció societària de la subsidiarietat.

Paradoxalment, una conseqüència de l'aplicació del principi de subsidiarietat ha estat precisament l'enfortiment dels Estats, ja que no tots tenen estructures federals o regionals per assumir les tasques delegades. En conseqüència, la lògica comunitària dels estats en surt més beneficiada que no pas la de les regions o els municipis. Per exemple, projectes com «l'Europa de les regions» o «un circuit europeu de ciutats» no es duen a terme i són secundaris.

Cal redefinir la noció de ciutadania
en el context europeu; com a equivalent
a la de nacionalitat ja no és vàlida

Paral·lelament, altres actors privats fan *lobbying* o pressió constant a Brussel·les per defensar els seus interessos seguint una lògica de mercat, mentre que els ciutadans en queden al marge. La visible intensificació de

---

l'acció dels *lobbies* entorn de la Comissió en els últims anys ha tingut una creixent legitimitat en termes de participació d'organitzacions privades en les preses de decisió, assimilant-ho a la idea de subsidiarietat. Però, en canvi, la noció de ciutadania europea s'allunya, ja que es parla de consumidors, productors o empresaris europeus, però poc de com podem ser ciutadans europeus.

L'últim Llibre blanc de la Comissió Europea (juliol del 2001) fa propostes amb relació als governs locals

---

El repte actual és recuperar la idea d'una dimensió més societària del principi de subsidiarietat per incloure-hi els ciutadans. Una manera d'aconseguir-ho seria crear una coalició europeïsta formada, d'una banda, per unes institucions europees democratitzades i amb capacitat de lideratge i, de l'altra, per una xarxa d'estructures territorials i locals capaces d'integrar-hi les persones. Per tant, l'àmbit local esdevé l'arena adequada per a la innovació i la configuració d'una ciutadania que seria petita i gran, local i europea, simultàniament.

La definició de ciutadania a la Unió Europea

Tradicionalment, els estats nació han definit les condicions de ciutadania a través de la consolidació de la democràcia representativa liberal. Aquesta definició estava molt lligada a la concepció de ciutadania com a equivalent de nacionalitat. Tanmateix, aquesta concepció ja no és vàlida actualment, perquè ha canviat el significat, tant de l'Estat nació com de la ciutadania. Per tant,

cal implantar un nou concepte de ciutadania que reculli els nous drets i deures adequats a les noves realitats. I aquest concepte s'ha de crear tenint en compte la integració europea.

En el context de la construcció europea, la nova definició de la ciutadania s'ha de fer des de l'àmbit subestatal i supraestatal, perquè són les dues realitats més dinàmiques. L'àmbit local compta amb els avantatges de la proximitat de les demandes ciutadanes i la capacitat per fer-hi front. De tota manera, això s'oposa sovint a la sobirania dels Estats. Per exemple, en la representació a les institucions europees no hi ha un model d'autogovern, sinó que cada país decideix quin àmbit de govern pot ser el representant a Brussel·les. En molts casos, aquesta llibertat suposa una subordinació de la lògica local o regional a la lògica nacional.

Aquesta redefinició de la ciutadania és, doncs, un procés constant, conflictiu i complex. Una proposta encaminada a aquesta tasca seria l'elaboració d'una Carta de drets i deures ciutadans i d'autonomia territorial. Recentment s'ha aprovat la Carta dels drets fonamentals de la UE. La decisió d'elaborar aquesta Carta va sorgir del Consell Europeu de Colònia (1999), tot i que trobem els seus antecedents en nombroses declaracions del Parlament Europeu i d'organitzacions de la societat civil. La Carta no va encaminada a substituir les constitucions nacionals, però la discussió sobre el seu camp d'actuació (destinatari de la Carta i titulars dels drets) es planteja constantment.

La subsidiarietat a la Unió Europea

El debat sobre el concepte de subsidiarietat és present a la Comissió Europea des de l'aparició del Llibre blanc de Delors (1993).

Des d'aleshores hi ha hagut més interès en aquest debat, com ho demostra la redacció del Llibre blanc sobre el bon govern el juliol del 2001.

Aquest darrer informe analitza la noció de *governance* o govern en el context de la Unió Europea. La Comissió proposa una sèrie de mesures al voltant de quatre eixos d'actuació, aplicables a escala local: 1) un major grau de participació i obertura; 2) millors polítiques, normatives i resultats; 3) paper de la UE per millorar el govern mundial, i 4) centrar les polítiques i les institucions europees.

Hi ha dues nocions de subsidiarietat:
vertical (de dalt a baix) i horitzontal
(de cooperació)

Podem concebre el principi de subsidiarietat des de dues perspectives diferents. La subsidiarietat vertical es pot entendre com la descentralització d'un àmbit de govern superior (Estat) cap a un d'inferior (regions o municipis). La subsidiarietat horitzontal representa una interpretació més dinàmica i activa, encaminada a organitzar la cooperació entre els diferents àmbits, i com aconseguir fer-ho de la millor manera possible.

Perquè l'aplicació del principi de subsidiarietat sigui òptima, cal que la delegació de capacitat executiva i normativa es vegi acompanyada amb els recursos humans i econòmics necessaris. A més a més, l'aplicació de la noció de subsidiarietat hauria de comportar una major participació dels actors socials i un enfortiment de la democràcia local i regional.

La descentralització a Itàlia

A Itàlia, la descentralització s'ha vinculat a la desburocratització, a la creació d'una administració més eficient de cara al ciutadà. En el debat sobre el principi de subsidiarietat, s'han descentralitzat determinades funcions des de l'Estat cap a les províncies, sobretot en els camps de la sanitat, el transport i el comerç. La descentralització de funcions ha comportat també mesures fiscals per poder dur a terme les noves competències.

També s'ha estudiat la possibilitat de transferir competències de les regions cap al món local (ajuntaments i províncies). Aquestes competències podrien ser: carreteres, polítiques d'ocupació, medi ambient i formació professional.

L'aplicació de la subsidiarietat s'ha de fer dotant els àmbits inferiors dels recursos necessaris i promovent la participació dels actors socials

---

La província de Torí és un exemple de la descentralització i de l'aplicació de les noves competències. Torí ha promogut el desenvolupament econòmic i social dels municipis, mitjançant diversos pactes territorials (generals i temàtics). També ha desenvolupat projectes de cooperació amb altres províncies italianes i franceses, en el marc de la Conferència dels Alps Francoitalians (CAFI). La cooperació transfrontera es basa en els sectors dels transport i el turisme.

En aquest context, les províncies volen assumir un paper més destacat del que han tingut fins ara. Aquest nou rol està orientat

---

cap a la representació territorial i la proximitat amb els ciutadans, paral·lel als canvis en el sistema electoral que han acompanyat el procés de descentralització.

La reforma de la legislació electoral ha suposat un sistema més presidencial en el cas dels governs locals, ja que tant el president de la província com l'alcalde s'es-

cullen directament. Una de les conseqüències del nou panorama polític i administratiu que s'ha configurat ha estat una assumpció més transparent de noves responsabilitats per part del món local i les regions. Tanmateix, aquestes noves responsabilitats necessiten també unes fonts de recursos econòmics, que en aquest cas són insuficients.

---

4. QUALITAT DEMOCRÀTICA: EL REPTE DE LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Els canvis en el sistema electoral han definit amb més claredat les responsabilitats dels municipis. Aquests podrien assumir noves competències, que haurien d'anar acompanyades dels recursos adients

El nombre de persones que viuen a les ciutats és cada any més gran.

Les ciutats tenen el repte de poder integrar-les totes, i una de les vies per assolir aquest objectiu pot ser un nou model de participació ciutadana

La participació ciutadana es pot concebre de dues maneres. El model formal es basa en el diàleg de les associacions i l'ajuntament per assolir un consens.

El model transversal suposa comptar amb tots els ciutadans i aplicar-lo a tots els projectes municipals

La participació ciutadana en la vertebració de les ciutats

El nombre de gent que viu en ciutats ha crescut molt en els darrers cinquanta anys, tant als països desenvolupats com als països en vies de desenvolupament. Per tant, ens trobem en un moment de repensar i entendre el paper de les ciutats al món. El gran repte és concretar com vertebrarem les

---

Des de l'àmbit local, s'apliquen diversos mecanismes de participació ciutadana com a complement de la democràcia representativa

---

nostres ciutats, ja que aquestes són dipositàries de la major part dels problemes i les desigualtats que afecten la nostra quotidianitat. A més, les ciutats tenen l'avantatge de ser l'àmbit on la proximitat entre ciutadans i administracions públiques pot donar

una millor resposta a reptes com la immigració, la sostenibilitat, l'educació, evitar l'exclusió social, etc. Les ciutats, per tant, han de ser capaces d'integrar totes les persones que hi viuen. Una manera d'aconseguir-ho és mitjançant un model de participació ciutadana més integrador.

A Itàlia, s'ha dut a terme una descentralització per renovar una administració excessivament burocratitzada

---

La participació ciutadana es pot entendre des de dues òptiques diferents. Hi ha un model més «formal», que és el que hem conegut fins ara. Aquest model es basa en la creació d'estructures regulades i estables de participació, integrades per representants municipals i representants de les associacions implicades en les diverses àrees sectorials. L'objectiu és establir mecanismes i estructures polítiques de consens des de l'Administració per tal de canalitzar les

---

propostes que provenen del món associatiu. Aquest model garanteix la pau social i l'autoregulació de les relacions entre els ajuntaments i el moviment associatiu. És la concepció de la participació ciutadana com un element tàctic.

Barcelona compta amb un nou model de participació per integrar la ciutadania que no està associada

---

Hi ha un segon model encara incipient, però que avança amb força. Parteix del convenciment que la participació ciutadana és un valor afegit a la gestió pública, un valor que permet discernir entre unes opcions i unes altres. Des d'aquesta òptica, la participació és transversal, ja que impregna les actuacions, projectes i serveis dels ajuntaments. El nou model de participació pensa que no és suficient gestionar bé, honestament, eficaçment i eficientment, sinó que a més a més cal fer-ho amb la ciutadania. És passar del municipi de serveis als ciutadans al municipi de serveis amb els ciutadans. És la concepció de la participació ciutadana com una opció estratègica dels ajuntaments.

La pràctica democràtica ha canviat al llarg del temps. Actualment ens trobem en un moment de recerca de noves formes de participació ciutadana

---

En el cas de la ciutat de Barcelona, els setze anys de descentralització i participació ciutadana s'han caracteritzat per establir uns mecanismes de participació i comunicació duals entre l'Administració i el moviment associatiu. La ciutat compta amb nombro-

sos consells sectorials descentralitzats a escala dels districtes. Recentment s'han aprovat les noves Normes reguladores de la participació ciutadana, amb l'objectiu d'incorporar la participació de la ciutadania no associada. La idea subjacent és assolir un canvi de rol de l'Administració per donar un paper més actiu al tercer sector.

La participació ciutadana en la vertebració democràtica

Les formes de democràcia han canviat des dels seus orígens. Per tant, és lògic que actualment tinguem el repte de construir les bases d'un nou model de la pràctica democràtica. La revolució digital ens condueix cap a una societat més madura, més formada i informada, aspecte que la dota d'un gran potencial que no podem menystenir.

L'interès per la política ha disminuït entre els catalans, i l'associacionisme s'ha estancat

---

La democràcia, en el futur immediat, haurà d'estar preparada per donar resposta a les persones que ja no es conformen únicament amb la possibilitat de participar en l'elecció dels governants i que volen assolir un paper més actiu. El futur de la democràcia en les nostres societats passa per donar per tancada l'etapa de la cultura del xec en blanc en què, de fet, es convertia la participació electoral. Cal impulsar un model en el qual les possibilitats de participació siguin molt més variades que les actuals, visibles i accessibles a la població en general.

Tanmateix, la demanda d'una democràcia més participativa xoca amb una realitat

---

social i política com la catalana, en què hi ha una baixa participació electoral, associativa i política. L'augment de l'abstenció electoral i l'estancament de l'associacionisme en els darrers vint anys en són indicadors evidents.

Cal recuperar la complicitat entre el governat i el governant

---

Podríem pensar que aquests canals de participació han perdut interès perquè els valors i les actituds de les persones estan en procés de canvi, sobretot en les noves generacions. Els valors democràtics són àmpliament compartits; allò que no es comparteix és el funcionament del sistema, considerat excessivament distant i molt poc atent als nous estils i a les noves demandes, que es manifesten especialment entre la població jove. Per tant, cal establir la complicitat entre governat i governant: repolititzar la societat i socialitzar les institucions.

El nou model de participació ciutadana té defensors i detractors. Hi ha bàsicament sis crítiques a la participació: 1) augmenta la lentitud en la presa de decisions; 2) incrementa els costos de les decisions; 3) no incorpora valor afegit a la decisió; 4) provoca un excés de particularisme; 5) només té en compte el curt termini, i 6) erosiona les institucions i els partits polítics.

Els arguments a favor de la participació es poden resumir en tres: 1) les decisions polítiques no depenen només de coneixements tècnics, i per tant els ciutadans tenen capacitat potencial i són aptes per prendre decisions; 2) l'eficiència no és incompatible amb la participació: a curt termini, una

decisió imposada tendeix a ser menys eficient que una de consensuada, i 3) la participació ciutadana pot ser un bon complement de la democràcia representativa, ja que els partits polítics no són els únics actors del sistema democràtic.

A la pràctica trobem diferents experiències de deliberació i mecanismes de participació que es duen a terme a diversos països (Alemanya, la Gran Bretanya i el Estats Units). A Catalunya també, com per exemple els consells ciutadans celebrats a diversos municipis a partir dels anys 1990.

Implicar la ciutadania en la presa de decisions té defensors i detractors

---

Les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC) i la democràcia participativa

Actualment, el model de democràcia representativa és insuficient per respondre a les demandes de la ciutadania, que progressivament ha perdut la confiança en el conjunt del sistema. Per tal d'incentivar la participació de la ciutadania en els afers públics, s'han dut a terme diverses experiències innovadores en l'àmbit local. En aquest context, s'han generat moltes expectatives al voltant del paper que poden tenir les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC) com a instrument per construir una pràctica democràtica més participativa. Alhora, però, cal pensar en els problemes que tenim i les utilitats potencials i reals de les NTIC per afrontar-los.

Les NTIC poden tenir un resultat o altre en la millora de la pràctica democràtica segons si s'utilitzen amb una voluntat més o menys innovadora, i segons la finalitat que es busqui assolir.

Per exemple, les NTIC poden donar molta informació als ciutadans perquè aquests coneguin millor les polítiques públiques (avaluació, costos, criteris de presa de decisions, etc.). Aquest seria un mecanisme «consumerista», que concep els ciutadans com a simples consumidors de serveis. Les NTIC també es poden utilitzar per acostar més els governants i els governats, mitjançant els webs dels partits, les llistes de distribució, votacions electròniques, etc. Les NTIC s'han utilitzat amb aquesta finalitat als Estats Units, i podrien esdevenir un instrument per superar una democràcia representativa elitista. Aquestes dues estratègies, però, tenen un grau d'innovació baix perquè segueixen les pautes tradicionals.

Una de les característiques més significatives de les noves societats en què les NTIC guanyen terreny és la creixent obertura i existència d'espais d'autonomia i de xarxes relacionals noves. Per tant, les NTIC poden servir per consolidar xarxes plurals de prestació de serveis, amb la interrelació de tots els actors socials, econòmics i polítics. Aquestes xarxes permeten formar comunitats plurals, que fan de la diferència, o de les seves microidentitats o macroidentitats, el seu punt de referència. L'explosió de comunicació que ha suposat la consolidació de les NTIC ha facilitat i facilita aquesta contínua emer-

gència, i permet una reconstrucció de la política des de paràmetres diferents dels habituals.

Les NTIC com a instrument d'innovació democràtica poden ser més o menys innovadores segons l'ús que se'n faci i segons l'objectiu que es vulgui aconseguir

---

Les NTIC també servirien per establir una nova democràcia directa que preservi els ritmes de deliberació i decisió de l'antic model de democràcia representativa. No parlem, per tant, d'una simple democràcia plebiscitària, sinó d'un sistema en què el vot directe es produiria amb mediació i deliberació. Una opció possible seria que el govern fos elegit amb mecanismes similars als actuals, i que les decisions que avui pren el Parlament i altres considerades prou significatives fossin sotmeses a la ratificació directa de tota la ciutadania amb dret a vot, utilitzant els instruments que ofereixen les NTIC i els seus desenvolupaments futurs. El vot directe comptaria amb la imprescindible mediació partidista, i així es configuraria una sortida pragmàtica que podria permetre aliances amb els protagonistes actuals dels processos d'intermediació i representació de la voluntat popular. En aquests casos, els graus d'innovació serien alts i podríem parlar d'un veritable canvi de model de democràcia.

EL ROL DE LES CIUTATS EN LA CONSTRUCCIÓ EUROPEA

Amb la creació del Comitè de les Regions es va permetre per primer cop la representació de les administracions locals i regionals en les preses de decisions comunitàries. Es tracta d'un organisme polític que apropa la Unió Europea al ciutadà i elabora dictàmens sobre els temes que poden tenir repercussió en l'àmbit regional o local, sia en salut pública, treball, medi ambient, etc., ja que sempre ha tingut com a prioritària la política urbana.

Amb les noves tendències que s'han implantat a Europa, com ara el federalisme, el regionalisme, etc., s'han creat noves formes d'equilibri entre diferents nivells d'administració: les ciutats, les regions, els estats nacionals i la Unió Europea. En aquest context, la ciutat és una font de desenvolupament, cultura, diversitat i creativitat. I el Comitè de les Regions treballa per tal que les regions i municipis puguin tenir més influència en l'elaboració de les propostes de la Comissió.

D'altra banda, també cal tenir en compte que amb el desenvolupament del mercat interior de la Unió Europea, l'economia regional, però també la urbana, adquireix cada cop més importància. Ara bé, tot i que les ciutats són potents forces motrius i protagonistes destacades, també necessiten suport i ajuda. Perquè és a les ciutats on la societat moderna troba els problemes socials més preocupants, entre els quals el més greu és la desocupació.

El Comitè de les Regions està cada cop més convençut que a Europa són les associacions locals les que aportaran la solució i la creació d'una societat en la qual es redueixi l'exclusió social. Però per altra banda també ha destacat sovint que la Unió Europea no té una política específica per a les zones urbanes, ja que les seves qüestions ocupen un lloc massa baix en l'ordre de prioritats de la política de la Unió Europea. Cal, doncs, renovar l'impuls necessari per a una política europea de la ciutat i que aquestes estableixin aliances estratègiques per promoure una política urbana a través de les polítiques i fons europeus. La UE pot contribuir a afrontar els problemes urbans, actuant com a catalitzador de noves idees, ajudant a desenvolupar nous models d'associació i desenvolupant noves formes de mobilitzar fons del sector privat.

Jos Chabert
*President del Comitè de les Regions,
Unió Europea*

CLOENDA

Des de fa aproximadament un any, és cada cop més alta la freqüència amb què es parla d'Europa i amb què, d'una manera o d'una altra, hi fem coses, tractem qüestions, gestionem o viatgem, és a dir, que som presents a Europa.

Vist des del govern de la ciutat, d'una ciutat com Barcelona, aquesta evidència del fet que Europa és part del nostre escenari natural d'acció com a ciutat s'imposa d'una manera absoluta i –us repeteixo– d'una manera creixent. Abans –i encara ara, en certa manera– la necessària activitat exterior passava per anar a Madrid. Havies d'anar-hi per a tot i molt sovint per a res, però hi havies d'anar encara que fos només perquè constés que hi eres i que demanaves, que proposaves, que pregaves, que t'enfadaves, però en tot cas va ser la referència quasi única durant molts anys. Això ha anat desapareixent, afortunadament, en molts sentits, arran de la nostra pròpia transició democràtica i de la construcció d'un estat autonòmic, entre altres coses. Però no ha desaparegut, ni tan sols volem que desaparegui del tot, almenys des d'una construcció com la de Barcelona, ja que seguim pensant que hi ha un espai de relació directa de les ciutats amb els estats que és absolutament imprescindible, més enllà de competències i més enllà de demandes estrictament materials o de recursos.

Però precisament perquè hi ha al darrere la relació directa de les ciutats amb l'Estat, em sembla que una de les conviccions i de les concepcions que deuen haver estat presents aquests dos dies aquí, és que Europa és un sistema de ciutats, més enllà de ser una suma d'Estats, que ho és d'una manera massa evident, que s'imposa i que pesa massa segurament, i que en patim, en bona part, d'aquest pes diríem que excessiu dels Estats, però potser inevitable en alguna mesura.

Doncs, al costat d'això, les perspectives regionals són igualment imprescindibles i poderoses, i són ja presents explícitament a les discussions, tot i que no tant com voldríem –ja que la Presidència espanyola de la Unió Europea, per exemple, les vol treure de l'ordre del dia–; però hi són inevitablement. En canvi, no hi és prou a l'ordre del dia la qüestió del paper de les ciutats a Europa; hi és, però d'una manera absolutament provisional, insuficient, pobre, i amb un caràcter una mica, al meu parer, descoratjador, precisament en termes polítics o en termes de democràcia i de ciutadania.

Aquí hi ha un cas concret, que és el de la Política Euromediterrània, que jo crec que és un bon exemple per il·lustrar aquesta situació. Europa, en un moment determinat, va definir un dels eixos d'acció exterior i de desenvolupament en aquesta direcció, i crec que ho va fer en part també per aquesta exigència del sud, per exigència nostra, d'Itàlia, de França, etc. Es va fer la Declaració de Barcelona l'any 1995 –si no recordo malament–, solemne, bastant ben orientada, que definia uns objectius, uns eixos i unes formes, i que incloïa explícitament el concepte

---

de cooperació descentralitzada, que és un eufemisme per referir-se al paper de les ciutats en aquesta direcció, o una eina més de desenvolupament d'una de les polítiques europees.

I el fons de la meva afirmació avui és aquesta: Europa és un sistema de ciutats, Europa necessita de les ciutats per fer-se ella mateixa; la prosperitat d'Europa, el mercat europeu, que sembla que sigui l'únic que compta, és especialment un mercat que descriu, que crea, destrueix, que en tot cas està alimentat per la competència entre àrees urbanes, entre grans àrees urbanes, que són les que li donen caràcter i sentit i les que creen –amb més o menys intensitat, amb més o menys qualitat o amb més o menys encert– prosperitat, igualtat o desigualtat, cultura, ciutadania en definitiva.

Crec en bona mesura en aquesta realitat: en la realitat social, econòmica, en la dels ciutadans, sobretot en el fet que aquestes àrees urbanes competeixen, però que també d'una forma o altra constitueixen una xarxa indiscutible de creació, de creació de valors, de creació d'urbanisme i d'urbanitat i de creació de les noves ciutadanes europees que hem de tenir en compte com una realitat i com un repte immediat. Doncs jo dic que Europa és això, que necessita les ciutats per fer-se, i a més necessita les ciutats per projectar-se cap enfora.

En aquest sentit, el CIDOB va organitzar un seminari que es deia «Guerra i pau, el paper d'Europa en el segle XXI», en el qual es va donar aquesta discussió, potser precisament no la de les ciutats, sinó tot al contrari, la dels grans espais, i la del paper d'Europa contrastat amb el dels Estats Units, essencialment en una etapa caracteritzada per l'Onze de Setembre, la globalització, etc. I es deia que Europa ha de prendre consciència que ja no en té prou en ser una mena de seguidor a distància o cooperador obligat de polítiques, estratègies i decisions preses als Estats Units, ni econòmicament ni políticament. Europa en té ara l'oportunitat, i el món té la necessitat que Europa s'afirmi com a referència, no tan sols com a exemple per ensenyar, sinó com a referència activa, per construir un lideratge mundial, europeu. Europa està present al món d'una manera activa, competint amb els Estats Units en el millor sentit de la paraula, competint-hi i col·laborant-hi al mateix temps. I amb el Japó, i també amb els grans països, amb els nous grans països que des d'aquí tendim a no considerar, o a no tenir presents, i que són cada cop més potències d'una envergadura, d'una complexitat i d'una aportació al món importants, com ara l'Índia o la Xina.

Però, en tot cas, en aquesta dimensió d'Europa, repeteixo que les ciutats hi tenen un paper, i hi tenen un paper que no és que el demanin o que els l'haguem d'oferir, sinó que ja el tenen: i és que les ciutats són una mostra de la complexitat que representa conjugar la realitat local amb la globalitat de la qual no es poden deslligar. Així doncs, les ciutats tenen la complexitat que comporta el món tal com l'hem fet, i és per tant des d'aquest àmbit que sabem gestionar la globalitat, crear diàleg, convivència..., l'encertem o no; però en tot cas és el nostre ofici: l'ofici de les ciutats és crear convivència entre diferents, entre ciutadans, entre aportacions molt variades, entre diversitats, entre cultures.

I a més resulta que cada cop més és aquesta realitat a la qual ens enfrontem d'una manera creixent, la diversitat és cada cop més àmplia, les diferències d'origen, de concepte de

---

cultura amb les quals convivim, amb les quals hem d'entendre'ns; de forma que la política mundial, és obvi, necessita que exercim aquest ofici. A més de necessitar exèrcits i diplomàcia, i a més de necessitar Nacions Unides i grans espais polítics de decisió, necessita experts a crear convivència, i les ciutats som això, som experts a crear convivència. De manera que és en aquest terreny en què ens trobem –jo crec– que les ciutats, el conjunt de les ciutats, estem aprenent i creient-nos nosaltres mateixos que estem en condicions de dir-ho i de dir-ho en veu alta, i que a més comencin a fer-nos cas; hem construït –diguem-ho clar, també, des de l'evidència del lideratge de les ciutats europees– un espai de relació amb les institucions mundials que ja és tangible, però encara molt incipient: per primera vegada, aquest any, un alcalde d'una ciutat ha parlat davant de l'Assemblea General de les Nacions Unides, l'alcalde de Barcelona.

I no és que se'ns hagi escoltat una vegada per veure què diem, perquè som uns senyors estranys, exòtics i curiosos que un dia passem per allà. Hi hem estat perquè això ha sigut la culminació, en tot cas d'una primera etapa, però la culminació d'un esforç que, en fi, podem començar on vulgueu, Rio, Istanbul...; fa bastants anys que ha començat, i fa bastants anys que els alcaldes han après que, si s'ajunten i parlen plegats, la seva veu se sent, i a més som conscients que les ciutats necessiten traduir aquesta capacitat en organització i en lideratge real, tangible, pràctic i que permeti expressar les veus d'opinió efectivament audibles.

Crec que el que he dit, en general, es pot desgranar en cada un dels terrenys que han constituït l'eix de la vostra discussió; heu parlat de com organitzar els Estats i, per tant, del paper d'Estat-regió-ciutat en la construcció europea; heu parlat també de subsidiarietat i de com concretar aquest paper de les ciutats en el terreny pràctic, en el terreny de les competències, de les responsabilitats i de les decisions.

D'això també en sabem en aquest país i a la nostra ciutat, i a les nostres ciutats espanyoles i europees; estem en una discussió oberta a casa nostra, però no tan sols a casa nostra, també a Anglaterra, també a França, també a Itàlia..., sobre què vol dir subsidiarietat, sobre què vol dir federalitzar l'Europa interior. Una part d'aquesta discussió és la que també heu tingut, que és com organitzar la representació i quins són els millors sistemes d'elecció i de renovació de càrrecs des del punt de vista de la democràcia local.

I en aquest sentit no crec que l'hagueu tinguda prou, perquè segur que no heu tingut temps i potser tampoc no era el moment; però deixeu-me fer una reflexió afegida, i és que a més de la discussió, si es vol, més estrictament formal de comparació de mètodes i de contrast entre elecció directa, elecció indirecta, llistes de partit, llistes obertes, llistes tancades... d'aquesta qüestió jo crec que el que hem d'entendre és que una de les conseqüències del que ha succeït en els últims anys a Europa i també a Espanya és que el concepte mateix de l'acció política, i del que vol dir acció de govern, han canviat força, al meu parer; i que eines, instruments, sistemes de representació, de decisió de renovació de càrrecs, de paper i de rol de la classe política i de la política mateixa, conceptes que servien fa deu, quinze o vint anys, doncs progressivament s'estan demostrant o bé obsolets o, en tot cas, necessitats d'una profunda revisió.

Això què vol dir? Vol dir que una part d'aquesta discussió és la dels sistemes electorals, però que una altra part és probablement el paper dels partits, la relació entre els partits i la mateixa Administració pública i el mateix Estat, el rol d'intermediació dels partits entre els ciutadans i en què ha de consistir; en fi, tota aquesta discussió que és molt més àmplia que els mers sistemes electorals. Crec que també les ciutats, no és que tinguem l'ofici, però sí que com a mínim tenim un grau d'experiències i de coneixement immediat del que succeeix en la relació directa amb els ciutadans, per poder estar en condicions d'aportar també en aquesta discussió elements d'un cert interès, i aquí ja no es tracta de grans ciutats ni de petites, ni només de Barcelona; evidentment, es tracta del fet que hi ha una autèntica diversitat riquíssima de possibilitats, experiències i aportacions que el municipalisme del nostre país ha dut a terme.

La Diputació mateixa és una petita fàbrica d'aquest tipus de qüestions, però el municipalisme en general, l'àrea metropolitana i més enllà, està carregat de petites experiències i de no tan petites, de realitats consolidades o proves i assajos, que potser hauríem de compartir efectivament en teoria i en proposta i aplicar-les més àmpliament a les nostres organitzacions polítiques i a la nostra organització d'Estat.

Les ciutats, doncs, per acabar, som civils, som potències, i està bé que es proclamí així i que es reconegui, i que se'ns doni el rol i la responsabilitat que això significa; però som civils, és a dir, som portadors d'elements de convivència en el millor sentit de la paraula, d'elements de creació de noves regles de joc, de noves realitats i de noves conseqüències. En aquest mateix seminari que us deia abans, de fa quinze dies, dèiem que cal un nou consens de Washington que, en comptes de posar tota l'aposta en la capacitat del mercat per generar nous ordres, nous móns, prosperitat, igualtat, etc., constati que avui hem de reconstruir i recuperar els efectes, alguns de positius i molts altres de no tan positius, que el mercat sol produeix. I per tant, cal un nou consens mundial que digui, que recol·loqui la política al seu lloc, i que la recol·loqui no tan sols al lloc de compensació o de vigilant o d'equilibrador dels defectes del mercat, sinó que la col·loqui al davant, que la col·loqui on li correspon, en el sentit de ser la que representa l'interès general, la que decideix que pot voler manar, la que en tot cas és capaç de parlar d'igual a igual amb el mercat i dir fins on hem arribat. És a dir, l'eterna qüestió que avui es planteja d'una altra manera, més interessant, més intensa i també amb més conseqüències pràctiques entre poder democràtic i poder econòmic. En aquest combat, les ciutats són la millor marca de poder democràtic, i crec que aquesta és l'aspiració i l'ambició de la qual no ens hem d'apartar gaire.

Ernest Maragall
Regidor de Presidència i Hisenda
Ajuntament de Barcelona

Flor de Maig és un centre de formació, recerca i difusió sobre noves polítiques locals, participació ciutadana i la societat del coneixement.

www.diba.es

Què s'ha dit?

Flor de Maig

Av. Flor de Maig, s/n
08290 Cerdanyola del Vallès

Centre de Formació i Treball

Tel. 934 020 710
ofm.cft@diba.es

Centre per a la Innovació Local

Tel. 934 020 709
ofm.cil@diba.es

Centre per a la Participació Ciutadana

Tel. 934 020 714
ofm.cpc@diba.es

Oficina de Gestió d'Equipaments

Tel. 934 020 711
ofm.oge@diba.es

Parc del Coneixement

Tel. 934 020 716
parcdelconeixement@diba.es